

# Az öntevékeny debreceni zenei élet fejlesztési koncepciója

2019. május 31.

Készítette Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata megbízásából  
a Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft.

Vezető szakértő: dr. Süli András

Kutatási szaktanácsadó: Dr. Szabó-Morvai Ágnes (MTA-KRTK)

## 1./BEVEZETŐ

---

### *1.1./A zenei koncepció elkészítésének háttere*

A Nemzeti Kulturális Alap (NKA) égisze alatt működő Hangfoglaló Könnyűzene Támogató Program Ideiglenes Kollégiuma, a Könnyűzene Kollégiuma és a Zeneművészet Kollégiuma közreműködésével pályázati felhívást írt ki magyar települések zenei koncepciójának elkészítésére. A pályázat célja az volt, hogy a településeken olyan dokumentumok szülessenek, amelyek értékelik a zenei életet jellemző jelenlegi helyzetet, megfogalmazzák a rövid-, közép- és hosszú távú célokat, kidolgozzák a célok eléréséhez vezető stratégia fő irányait és a helyi szakmai és civil közeg lehető legszélesebb bevonásával készülnek.

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata sikerrel pályázta meg a koncepció elkészítésére rendelkezésre álló támogatást, majd vállalkozási szerződést kötött a Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft.-vel a koncepció elkészítésére, ezen belül az elkészítéshez szükséges szakmai koordinációs feladatok elvégzésére, az érintetti csoportok igényeinek széles körű felmérésére, a problémák felismerésére építve a lehetséges megoldási javaslatok kidolgozására, valamint a helyi intézmények, szervezetek, vállalkozások, csoportok és magánszemélyek megszólítására. Jelen dokumentum e szerződés alapján, az NKA vonatkozó pályázati kiírásában foglalt szakmai elvárásoknak megfelelően készült el.

### *1.2./Debrecen kulturális profilja és a zenei élet helye a városban*

Debrecen 202.400 lakosával Magyarország második legnagyobb városa, az Észak-Alföldi Régió gazdasági, társadalmi és kulturális központja. A várost az elmúlt években az intenzív gazdaságfejlesztési koncepciónak köszönhetően számos nemzetközi befektető választotta ki beruházása helyszínéül, az intenzív gazdasági bővüléshez szükséges infrastruktúra kiépítése is megkezdődött. Nemzetközi repülőtér gyarapodó járatkínálattal, a sztenderdeknek megfelelő nemzetközi iskola, az élhetőséget javító fejlesztések sora indult meg. Mindezek mellett Debrecen stabil, nagy múlttal rendelkező kulturális intézményrendszer és a vidéki városok viszonylatában bőségesnek mondható kulturális programkínálat jellemzi, általánosságban viszont kihívást jelent az alulról jövő kezdeményezések számának növeléséhez szükséges tudás, ambíció és támogató környezet megteremtése. Debrecen városa 2017 végén fogadta el a hatályos kulturális stratégiát, amely 2030-ig rajzolja fel a város kulturális életének jövőképét. Ebben a város célul tűzi ki, hogy egyfajta „másik fővárosként” regionális vezető szerepet érjen el a kultúra területén, korszerűsítse a város kulturális identitását, dinamizálja a hagyományokat, növelje a kreatív ipar jelenlétét és súlyát a

város életében, széles körű demokratizált hozzáférést biztosítson a kulturális javakhoz és decentralizálja a kultúrát a város területén, nemzetközi láthatóságot biztosítson a helyi kulturális értékeknek és a kultúrán keresztül építse a városimázst. Erős brandekké kívánja építeni a meglévő és az újonnan létrehozandó fesztiválokat, fenntarthatóan és szervesen fejlődő kulturális életet igyekszik teremteni, új módszereket és szemléletváltást vinne véghez a szférában, valamint projektalapú működést támogató szervezeti modelleket alakítana ki. Fontos tudni, hogy az elfogadott kulturális stratégia elsősorban a helyi kulturális intézményrendszer, illetve az önkormányzat által generált kulturális folyamatok kapcsán végzi el a helyzetelemzést, fogalmazza meg a kihívásokat és vázolja fel a jövőre vonatkozó célokat és cselekvési terveket.

A város által fenntartott kulturális intézményrendszer jelentős szerepet játszik a város zenei életében. A klasszikus zene területén a legmeghatározóbb intézmény a költségvetési szervként működő Kodály Filharmonia Debrecen, mely a hivatásos státuszú filharmonikus zenekar mellett felelős az országban egyedülálló módon professzionális hangversenykórusként működő Kodály Kórus fenntartásáért is. A Főnix Rendezvényszervező Nonprofit Kft., mint városi rendezvényszervező programkínálatában is meghatározóak a zenei események: hozzájuk tartozik a Debreceni Virágkarnevál, a Debreceni Bor- és Jazznapok, a Katonazenekari Fesztivál, a Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny, a Debreceni Tavasz és Őszi Fesztivál valamint a Nagyerdei Szabadtéri Játékok, melyek programjában mind a klasszikus, mind a könnyűzene markáns szerepet kap. Kisebb-nagyobb rendszerességgel találunk zenei rendezvényeket az egyébként elsősorban kortárs képzőművészettel foglalkozó MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ, valamint a hagyományos közművelődés letéteményesének számító Debreceni Művelődési Központ és a Debreceni Ifjúsági Ház programjai között is. A város kulturális életének legnagyobb volumenű könnyűzenei eseménye a minden év júliusában megrendezendő Campus Fesztivál, melynek szervezője az egyetemi körbe tartozó Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft. és amelynek programjában mintegy 250 zenei fellépés található meg.

A város zenei életében megkerülhetetlen az amatőr kezdeményezések és a magánszféra szerepe. A klasszikus hangszeres zenében mindenhol a világon a hivatásos szimfonikus zenekarok jelenléte a domináns, az összes többi szegmens esetében viszont egyértelműen a nem professzionális zenei tevékenység a legjellemzőbb. Debrecenben találunk működő amatőr szimfonikus zenekart és több kamarazenekart is, az öntevékeny kóruskultúrának pedig hatalmas múltja van, az iskolai kórusok mellett több amatőr kórus is évtizedek óta gazdagítja a város kulturális életét. A könnyűzenei, a jazz- és a népzenei életet pedig szinte teljes egészében a magánszféra határozza meg: a zenészek döntő többsége műkedvelőként vesz részt

benne. A populáris zenei élet csak alkalmi fellépéseken keresztül kerül a helyi intézményi szféra látókörébe, egyébként mind a zenélés, mind a működéshez szükséges teljes infrastruktúra a próbatermektől a fellépésre alkalmas helyszínek, klubok működtetéséig magán, ezen belül vállalkozói vagy civil kézben van.

A zenei nevelés és oktatás színvonala minden kutatás szerint nagyban befolyásolja egy-egy ország vagy város zenei ökoszisztémáját. Debrecenben a közoktatásban az országos sztenderdeknek megfelelően van jelen az ének-zene oktatás (ami azt is jelenti, hogy a jellemzően periferikusan kezelt készségtárgyak közé sorolják), ezen kívül a klasszikus zene területén elérhető az alap-, közép- és felsőfokú oktatás is. Könnyűzenét a közelmúltig gyakorlatilag csak iskolarendszeren kívül lehetett tanulni, főként a Rocksulinak köszönhetően. Néhány éve megindult a Debreceni Egyetem könnyűzenei képzése is, jelen pillanatban folyamatban van a könnyűzenei hangszeres alapszak akkreditációja.

A zenei élet, a zeneipar működésének fontos tényezője a háttérszakma, amely a tevékenységek rendkívül széles körét öleli fel. A Magyarországra oly jellemző vízfejűség e területen hatványozottan igaz: a hangfelvétel-kiadók, a zeneműkiadók, a zenei menedzsment- és produkciós irodák döntő többsége, a hangstúdiók jelentős része Budapesten működik. Az ország évtizedes lemaradásban van a zenei háttérpar szakembereinek képzésében és ilyen típusú képzéseket ma sem nagyon találunk a fővároson kívül.

### *1.3./A zenei koncepció által érintett területek*

A pályázati kiírás és az azt kiíró kollégiumok köre szükségessé és számunkra egyértelművé tette, hogy a zenei koncepció a klasszikus zene, a népzene és a populáris zene területére egyaránt megpróbáljon kitekinteni. Másrészről viszont Debrecen városával, mint megbízóval folytatott egyeztetés során arra jutottunk, hogy az intézményi körbe tartozó, intézményi keretek között művelt zenei tevékenységre vonatkozó terveket, célkitűzéseket és feladatokat lefedi a már kifejtett városi kulturális stratégia vonatkozó része. Éppen ezért jelen dokumentumban a Kodály Filharmónia Debrecen tevékenységével és a városi, intézményi hangversenyéltre vonatkozó jövőbeni tervekkel nem foglalkozunk, a klasszikus zenével kapcsolatosan csak az öntevékenyen, amatőr formában végzett tevékenység egy-két aspektusát igyekszünk megvilágítani. A fent kifejtettek szerint a populáris zenei élet, a jazz- és népzenei életben tevékenykedők döntő többsége az intézményektől függetlenül, független formában működik, így a koncepció e területeken általános érvényű javaslatokat és ötleteket fogalmazhat meg.

#### *1.4./A koncepció célja*

A munka célja az alábbiakban foglalható össze:

- Jöjjön létre egy olyan írásos dokumentum, amely a helyzet elemzése alapján megfogalmaz egy komplex stratégiát és a felvázolja az ennek megvalósításához szükséges és erre irányuló szándék esetén kivitelezhető gyakorlati lépéseket.
- A dokumentum hivatkozási alap, sorvezető legyen az elkövetkezendő években a helyi zenei élet fejlesztése során.
- A dokumentumot Debrecen városa, valamint más érintett szervezetek (így például a Debreceni Egyetem) tekinthesse egyfajta legitim, a zenei életben részt vevők felől érkező szakmai iránymutatásnak.
- A koncepció megszületése sarkallja Debrecen városát egy tudatos, proaktív hozzáállásra a zenei élettel kapcsolatos döntések terén.
- A koncepció létrejötte segítse az első olyan vidéki szakmai bázis kialakulását, amely a Hangfogláló Program és más zenei támogatási programok és szakmai szervezetek számára decentralizált központként, a vidéken élők elérését könnyebbé tévő „kinyújtott kézként” működhet és csökkentheti a régióban élők számára a szolgáltatások elérésében őket gátló földrajzi akadályokat.

#### **2./MÓDSZERTAN**

---

A koncepció kialakításában két meghatározó eszköz állt a rendelkezésünkre. Egyrészt fontos volt a helyi zenei élet szereplői véleményének, gondolatainak, ötleteinek, javaslatainak megismerése, másrészt igyekeztünk feltérképezni a témában jónéhány rendelkezésre álló kutatást, adatot, statisztikát, országos és nemzetközi szinten rendelkezésre álló szakmai tapasztalatot.

A helyi szereplők megszólítása több lépcsőben és többféle formában történt:

- 2018 szeptemberében folyamatindító találkozóra hívtuk a zenei élet kb. 15 prominens képviselőjét. Számukra felvázoltuk a zenei koncepció készítésének fő irányait és a segítségüket kértük abban, hogy a helyi szakmát minél szélesebb körben meg tudjuk szólítani.
- Ugyanekkortól kezdve több egyéni, személyes beszélgetésben kértük ki véleményformáló, mértékadó szereplők véleményét.
- 2019 áprilisában komplex online kérdőívet hoztunk nyilvánosságra, amelyre igyekeztünk a lehető legtöbb csatornán felhívni a figyelmet. A kérdőívet úgy építettük fel, hogy a különböző szektorokban aktív zenészek, a zenei

háttérszektorban dolgozók és a zenével csak tudatos hallgatóként, fogyasztóként találkozók egyaránt testre szabott kérdések megválaszolásával mondhatták el véleményüket. A kérdések kiterjedtek valamennyi megfogalmazott témakörre: a próbahelyiségekkel kapcsolatos helyzetre, a klubok és koncerthelyszínek mennyiségére és minőségére, a zenélésből szerezhető bevételekre és annak költségvonzatára, a fellépések számára, a nemzetközi kapcsolatokra, a támogatási lehetőségekhez való hozzáférésre, a zenei oktatás színvonalára és elérhetőségére, a sajtóhoz és a különböző kommunikációs és nyilvánossági csatornákhöz történő viszonyulásra, a közönség zenei nyitottságára és a zenei életet meghatározó városi ökoszisztémára. A – hangsúlyozottan nem reprezentatív – kérdőívre összességében közel 400 érdemi választ kaptunk, amely elegendő ahhoz, hogy képet alkossunk a trendekről és a közösség véleményének fő hangsúlyairól.

- 2019. május 17-re nyilvános workshopot hirdettünk meg a Nagyerdei Víztoronyba, amelyen gondolatébresztőként az online kutatás eredményei közül mutattunk be néhány fontosabbat, majd 20-25 résztvevővel beszélgettünk a koncepcióról.
- Mivel a koncepciót nem tekintjük jelen formájában egy lezárt és érinthetetlen dokumentumnak, szándékunkban áll a továbbiakban online felületek segítségével újabb és újabb körökben társadalmi vitára bocsájtani és az érkező visszajelzéseket beépíteni. A diskurzushoz többek között a nemrégiben civil kezdeményezésként indult PusztHang nevű online debreceni zenei közösségi platform felületeit fogjuk felhasználni.

A kutatási adatok elemzése és az érkezett visszajelzések, javaslatok szintetizálása és beépítése mellett elkerülhetetlenül fontos volt a rendelkezésre álló szakmai tapasztalatok felhasználása. Az elmúlt években több zeneipari kutatás, elemzés is készült Magyarországon, melyek közül a legátfogóbb a ProArt éves zeneipari jelentése, mely nyilvánosan hozzáférhető és minden évben megjelenik. Ezen és más, további dokumentumokon túl hazai szakmai rendezvényeken is számos nemzetközi szakember fordult meg az utóbbi időszakban, akik előadásaikban különböző országokban már bizonyított jó gyakorlatokat, a zenei oktatásban vagy a zenei ökoszisztéma fejlesztésében használható innovációkat illetve a zene mögötti háttériparra vonatkozó érdekes adatokat, gazdasági folyamatokat mutattak be. Számos ponton nyilvánvaló, hogy Magyarország a zenei élet területén lemaradásban van sok más európai országhoz képest: kevesen játszanak hangszeren, kevesen járnak élő zenei koncertekre, keveset költenek az emberek zenére. Célunk az, hogy Debrecenben nemzetközi tapasztalatokat is felhasználva javítsunk ezen a helyzeten.

### 3./ ZENEI PILLANATKÉP

---

Debrecen a köztudatban sokszor egy igazi „zenélő városként” szerepel, erős zenei hagyományokkal és jelentős, de számos kihívással küzdő mai teljesítménnyel. A város zenei élete sok évszázados múltra tekint vissza, A reformáció idején Debrecen térségi szellemi-kulturális központtá nőtt, amely szerepét nagyrészt meg tudta őrizni. A zenei élet fejlődésében fontos szerepet játszottak az egyházak, a felsőoktatási intézmények (így különösképp a Református Kollégium, majd később az egyetem), a honvédség, egyes nagyvállalatok (pl. az állami vasúttársaság), valamint a XX. században egyre inkább a város által fenntartott kulturális intézmények.

A klasszikus zene mellett az 1960-as évektől kezdve nyert teret a városban egyre nagyobb léptékben a könnyűzene, egyre nagyobb számban alakultak beat- és rockzenekarok. A hatvanas években nevezték Debrecent a „magyar Liverpoolnak” is és számos országosan többé-kevésbé ismert zenekar kezdte és folytatta pályafutását a városban (lásd: *Dömötör Endre: Punk & Roll & Debrecen. Recorder magazin 061. szám, 2018 április*). A hetvenes évektől a Debreceni Jazznapok fontos találkozóhelye lett a jazz-szakmának és a határon túl is látható jazzéletet hozott a városba. A nyolcvanas-kilencvenes évek földalatti kezdeményezései, több új fesztivál és a Rocksuli megalakulása hozott új szeleket a különböző rock- és alternatív zenei szubkultúrákba. 2013-ban az évtizedek óta aktív rádiós és újságíró, Váradi Ferenc kezdeményezésére külön programsorozat ünnepelte az ötvenéves debreceni rockzenét.

A hetvenes-nyolcvanas években a táncházmozgalom kibontakozásával és megerősödésével a meglévő néptáncsoportok is az autentikus gyűjtések feldolgozása felé fordultak, új táncsoportok is alakultak. A több generációt megszólító, immár évtizedek óta működő állandó néptáncgyűttesek párhuzamosan működnek a városban, jelenlétük és aktivitásuk több népzenei formáció számára rendszeres fellépési lehetőséget biztosít.

A nagyon rövid, összefoglaló történeti áttekintés után zenei irányzatokként érdemes egy részletesebb pillanatképet készíteni a város jelenlegi zenei életéről.

### *3.1. Populáris zene (könnyűzene)*

A „könnyűzene” megnevezést annak problémás mivolta ellenére, az egyszerűség kedvéért többször is használjuk, beleértve az olyan kortárs zenei aktivitásokat is, amelyek „könnyűnek”, könnyen befogadhatónak nagy jóindulattal sem nevezhetők. A debreceni könnyűzene jelenének rendszerszintű feldolgozására komolyabb kísérlet nem volt az elmúlt időszakban, de így is találunk olyan dokumentumokat, amelyek segítségünkre lehetnek a pillanatkép elkészítésében. Különösképp érdemes itt megemlíteni a nyomtatott formában megjelenő könnyűzenei havilap, a Recorder 2018

áprilisában megjelent 61. lapszámát, amely tekintélyes mellékletben foglalkozott a debreceni zenei élettel. Mivel a zenei koncepció szempontjából a fentebb már ismertetett tényezők miatt ez a zenei terület érinti a legtöbb embert, ezért érdemes alaposan feltérképezni annak jelenlegi működési mechanizmusait.

A könnyűzene Debrecenben – csakúgy, mint országosan – nem rendelkezik átfogó intézményi háttérrel, ilyen értelemben hiába tekintünk rá egyenértékű művészeti ágként, az aktivitás döntő többsége öntevékeny formában, magánkezdeményezésként valósul meg. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a debreceni kulturális intézmények egyáltalán ne foglalkoznának könnyűzenével, hiszen számos városi-intézményi rendezvényen találunk pop-rock formációkat fellépőként, helyieket és az ország más részéből vagy külföldről érkezőket egyaránt.

A városban számos könnyűzenei zenekar, formáció, produkció működik jelenleg is, a pontos számuk gyakorlatilag meghatározhatatlan, de becslés alapján is eléri vagy meghaladja a százat. E formációk közül egyedülként a Tankcsapda zenekar ért el széles körű országos ismertséget, immáron lassan három évtizede bátran nevezhető az ország legnépszerűbb rockzenekarának – mindezt úgy, hogy a zenekar napi működésének mindvégig Debrecen a helyszíne és a zenekar a debreceni identitást is maximálisan felvállalja. A Tankcsapdán kívül két mainstream popformációt (Kerozin, Desperado) leszámítva senki nem ért a mainstream siker közelébe sem, néhány zenekar volt 1990 után, amely megindult ezen az úton (Necropsia, PG Csoport, Replika, Ölveti Blues Band, Éva Presszó, 2Joints), de különböző okokból egyikük sem törte át a falakat országosan. A rengeteg ma is működő zenekar között legfeljebb olyanokat találunk, amelyek a saját szubkulturális közegükben Debrecen határain kívül (és adott esetben a magyar határon túl) is elismertek. A zenekarok működése területén, csakúgy, mint a kreatív szektorban szinte mindenhol, nagyon komolyan érvényesíti hatását a brain drain, az agyelszívás, amelynek következtében a tehetséges fiatalok Budapestre vagy külföldre költöznek a városból. Ez gyakran jár komplett zenekarok feloszlásával, vagy azzal, hogy egy-egy formáció gyakorlatilag máshová teszi át a működési székhelyét Debrecenből. Egy részük zenekarként megőrzi debreceni identitását és debreceni zenekarként mutatkozik be még évekkel később is, de ezeket a kötelékeket az idő értelemszerűen erodálja.

A koncertezésre alkalmas helyszínek számát tekintve a vidéki városok viszonylatában Debrecen a jobb helyzetben lévő települések közé tartozik. Jelen pillanatban könnyűzenei koncertekre (adott esetben kisebb-nagyobb kompromisszumokkal) alkalmas helyszín a sokezer fős arénakonzerteket befogadó Főnix Csarnok, a 2000 fős kapacitású HALL rendezvényközpont, a Lovarda Egyetemi Kulturális- és Konferenciaközpont (1400 fő), a heti rendszerességgel 2-3 élő zenei koncertnek helyet



adó, 385 főt befogadni képes Roncsbár, a nyári szezonban 1000 fős szabadtéri koncerthelyszíneként működő Nagyerdei Víztorony, mely 200 fős földszinti közösségi terében egész évben rendez koncerteket. A kisebb klubok közé tartozik a blues-jazz-rock-világzene tengelyen heti több koncertet szervező Incognito Club, a keményebb zenei műfajok kedvéért alkalmi jelleggel kinyitó Kaptár Klub, a szintén alkalmi jelleggel jazzkoncerteknek otthont adó Sikk Music Club, az underground közösségek kedvelt találkozóhelyévé vált, civil szervezetek által üzemeltetett Malter, valamint a mostanában ilyen funkciót már kevésbé felvállaló Café Conca D'Oro. Ezen kívül a városi kulturális intézmények közül nagyobb szabású könnyűzenei produkciók lépnek fel a Kölcsey Központban és a szintén a Főnix Rendezvényszervező Kft. által üzemeltetett Nagyerdei Szabadtéri Színpadon, főként debreceni zenekaroknak ad lehetőséget Club Akusztik név alatt a Debreceni Ifjúsági Ház, míg a MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ (valamint az oda tartozó DESZ24 közösségi tér) főként kísérletezőbb, experimentálisabb kortárs könnyűzenei eseményeket fogad be. Az állandó helyszínek mellett fontos szerepe van még olyan öntevékenyen, alulról szerveződő formában működtetett, koncerteket is szervező zenei közösségi kezdeményezéseknek, mint a Racka Noise, a BanZaj vagy a titkos szobakoncerteket szervező, globálisan 430 városban jelen lévő és Debrecenben is működő Sofar Sounds, illetve az elektronikus zenei közegeben több rendezvénysorozat: mások mellett a Forest Bump, a CívísGround, a Sav-Bázis vagy a Dub Székház. A fellépési lehetőségek másik részét a fesztiválok és egyéb alkalmi jellegű rendezvények adják. A Campus Fesztivál 2018-ban négy nap alatt 108.000 látogatót vonzott, ezzel a Dunától keletre a legnagyobb szabadtéri zenei, ifjúsági rendezvény Magyarországon. A Campus fellépői között minden évben legalább 25-30 debreceni zenekart, előadót, dj-t találunk. A fesztivál ezen kívül lehetőséget ad olyan Debrecenben ritkán látható, sokszor rétegműfajokat képviselő hazai és külföldi zenei produkciók számára a színpadra lépésre, amelyek más alkalommal alig, vagy egyáltalán nem láthatóak Debrecenben. A nagy hagyományokkal rendelkező Debreceni Virágkarneválhoz kapcsolódó karneváli hét eseményei között, valamint a Nagyerdei Szabadtéri Játékok, illetve a Debreceni Tavaszi és Őszi Fesztivál, vagy például a Múzeumok Éjszakája rendezvényei között szintúgy találunk könnyűzenei produkciókat, az esetek nagyobb részében ezek nem debreceni formációk. A felsoroltak mellett számos kisebb alkalmi rendezvény van, amelynek ilyen-olyan módon része a könnyűzene. A városban előfordulnak olyan, főleg kereskedelmi célú események is, ahol playback és fél-playback zenei produkciók lépnek színpadra. Az elektronikus zene is szerepet kap a városi rendezvényeken, gyakran találkozhatunk debreceni és Debrecenen kívül dj-kkel a különböző programokon. Összességében elmondható, hogy országos viszonylatban a könnyűzene viszonylag széles spektruma számára van elfogadható megjelenési lehetőség Debrecenben, zenei fellépésre lehetőséget adó helyszín és esemény is van szép számmal, ezek színvonala azonban nagyon vegyes,

gyakran hagy maga után kívánnivalót a technikai körülmények és a látogatók kiszolgálása is. A nem széles körben ismert, feltörekvő zenei előadók fizetős klubkoncertjeinek alacsony látogatottsága komoly kihívást jelent a városban. Többen úgy értékelik, hogy a legutóbbi időszakban túlkínálat alakult ki, legalábbis a potenciális célcsoport méretéhez képest.

A könnyűzene oktatása egészen a legutóbbi időkig kizárólag a közoktatás és a felsőoktatás rendszerén kívül történt a városban. A Debrecenben létrejött, sok szempontból országosan is egyedülálló Rocksuli 1989 óta sok ezer fiatal számára nyújtott és nyújt hangszeres és énekes képzést, jelenleg több mint 400 beiratkozott diákkal rendelkeznek. A Rocksuli egyesületi formában működik, nem akkreditált képzésként, kivéve az Abigél Többcélú Intézménnyel közösen végzett alapfokú akkreditált művészetoktatást. A Rocksuli mellett a könnyűzene oktatása leginkább magánoktatóknál történik. A közelmúlt fejleménye a Debreceni Egyetem könnyűzenei képzésének elindítása. A Zeneművészeti Kar égisze alatt 2017-ben indult el az egyelőre szabadon választott tantárgyként felvehető hangszeres kurzus, az akkreditációs kérelem benyújtása a hangszeres előadóművész BA képzés elindítására megtörtént. Középfokú könnyűzene-oktatás jelenleg nem érhető el Debrecenben.

A könnyűzenei háttérszakma jelenléte erősen hiányos a városban. Kereskedelmi fronton találunk szolgáltatókat: több professzionális vagy amatőr hangstúdió működik a városban, vannak lemez- és merchandise-boltok (pl. Magyarország egyik vezető vinyl-, azaz bakelitlemez-üzlete), több kisebb hangszerbolt mellett itt találhatjuk Magyarország egyik legnagyobb hangszeráruház-hálózatának központját. Lemezkiadással, zeneműkiadással (publishing) és zenei menedzsmenttel professzionális szinten senki nem foglalkozik a városban, bár az elmúlt néhány évben több zenekar is elkezdett – nem főállású – menedzserekkel karriert építeni. A zeneipari innováció területén új fejlemény a Bandmap zenei közösségi felület elindítása, mely egy debreceni székhelyű startup vállalkozáshoz köthető.

A könnyűzene területén specifikus helyi támogatási forrást nem találunk. A város zenei életének szereplői számára az ismert országos vagy európai uniós programok hozzáférhetőek természetesen. Az elmúlt években több helyi zenekar is sikerrel pályázott az NKA Hangfoglaló Programjának induló zenekari támogatására, de az előzenekari alprogramban is találhattunk támogatott pályázót. A klubok közül a Debreceni Egyetem klubjai (főként a Nagyerdei Víztorony), a Roncsbár és korábban az Incognito Klub részesedett a klubtámogatási alprogram támogatásából. Helyben egy-egy adott projekttel lehet pályázni Debrecen város kulturális, civil vagy ifjúsági alapjához, itt jellemzően kisebb támogatások érhetőek el. Elvi lehetőség van rá, hogy könnyűzenei produkció nyerje el az új alkotás létrehozására kiírt Kölcsény-ösztöndíjat,

valamint a Debrecen Kultúrájáért Alapítvány alkotói ösztöndíját. Ezeken kívül 2018-ban és 2019-ben több zenei témájú, alulról szerveződő közösségi projekt is kapott támogatást az Alternatív Közösségek Egyesülete által regionális közösségi kezdeményezések számára kiírt pályázatokon.

A sajtó és a média területén szintén vegyes képet kapunk. A helyi (vagy részben helyi) kereskedelmi rádiók zenei kínálata szinte teljes egészében a mainstream popzenén alapul. Az FM90 Campus Rádió egyedülként a városban széles körben foglalkozik különböző, a kommersztől eltérő zenei műfajokkal, a zenei rotációjában és tematikus műsorokban egyaránt. E csatorna következetesen helyet ad a feltörekvő zenekaroknak és a helyi zenei élettel is dedikált műsorban (Alföldi Zene) foglalkozik, hallgatottsága azonban elmarad a kereskedelmi rádiókétól. A helyi televíziók (Debrecen TV, Alföld TV) kulturális műsoraiban is helyet kap a helyi könnyűzenei élet. Az online portálok közül a városi médiaholding tagjaként működő dehir.hu rendszeresen hírt ad a könnyűzenei élet történéseiről, beleértve a helyi zenekarok körüli történéseket és az említésre méltó zenei eseményeket is. A többi online portál inkább alkalmasszerűen foglalkozik zenei történésekkel. Bízató fejlemény az épp csak elindult PusztaHang online zenei közösség, amely blog és social media felületek formájában foglalkozik a város zenei életével.

Összességében elmondható, hogy Debrecen könnyűzenei élete a magyar vidéki városok viszonylatában intenzív, viszonylag rétegzett, ám számos ponton kihívásokkal küzd és fejlesztésre szorul.

### *3.2. Jazz*

A debreceni jazzélet kiemelkedő hagyományairól már szoltunk, a jelent illetően pedig általánosságban elmondható, hogy számos problémakör kapcsán érvényesek a könnyűzene kapcsán elmondottak. Külön értéktartalom nélkül is kijelenthető, hogy a jazz iránti komolyabb, specifikus érdeklődés nem csupán Debrecenben, de szinte mindenhol az országban (és a világon) egy szűk réteg „kiváltsága” maradt. Ez alól kivételt szinte csak az olyan rendezvények jelentenek, ahol a jazz, főként annak könnyebben befogadható, populárisabb irányzatai valamilyen, jellemzően gasztronómiai orientációjú rendezvény kiegészítő zenei kínálataként van jelen.

Részben igaz ez a debreceni jazzélet kiemelkedő eseményére, a Debreceni Jazznapok egyenesági leszármazottjának tekinthető Debreceni Bor- és Jazznapokra is, amely azonban a mai napig széles, szakmailag megalapozott merítést nyújt a kortárs magyar jazzéletből, ráadásul mintegy 50 fellépővel valódi, átfogó seregszemlének is bátran nevezhető. Különleges hangulatának köszönhetően a rendezvény népszerűsége töretlen és folyamatos szakmai fejlődést is mutat.

Debrecenben alig néhány professzionális jazz-zenész él és a műfajban tevékenykedő zenekarból sem találunk sokat. A Bor- és Jazznapokon kívüli koncertélet intenzitása nagyjából a szűk fogyasztói réteghez igazodik. A könnyűzenei koncerthelyszínek közül a Nagyerdei Víztorony (a Jazzbarátok Köre programsorozat keretében), valamint a Sikk Music Café ad helyet éves szinten 6-8 olyan jazzkoncertnek, amelyen országosan már ismert, vagy feltörekvő jazz-előadók lépnek fel. Az Incognito Club havi rendszerességgel fogad be főként helyi, vagy helyi érintettségű formációkat. Ezen kívül a Kölcsey Központban kerül sor minden évben néhány nagyobb szabású koncertre. Néhány széles körben ismert, a médiában is szereplő hazai előadó szereplését leszámítva ezek a koncertek legfeljebb 100, vagy annál kevesebb fizető nézőt vonzanak.

Mind a debreceni Rocksuli, mind a Debreceni Egyetem könnyűzenei képzésének hangszeres és énekes oktatói között vannak jazz-orientált, sőt jazzista képzettséggel rendelkező oktatók, de egyik képzés fő iránya sem jazz-zenei. Aki iskolarendszeren belül szeretne jazzt tanulni, annak ma csak Debrecenen kívül van erre lehetősége.

A többi felmerült téma tekintetében az előző alfejezetben megfogalmazottak nagyjából érvényesnek mondhatóak a debreceni jazzéletre is.

### *3.3./Népzene, autentikus folk*

A népzenei színtéren ma Debrecenben elsősorban néhány, nagy hagyománnyal rendelkező népzenei formáció, így például a Szeredás Együttes, a Bürkös Zenekar, a Törköly Együttes és a Bakator Együttes jelenléte a meghatározó. E zenekarok működése gyakran összekapcsolódik az intenzív debreceni néptáncélet fontos szereplőivel, a néptáncegyüttesekkel, melyekből szintén elég sok működik párhuzamosan a városban (Debreceni Hajdú Táncegyüttes, Debreceni Népi Együttes, Forgórózsa Táncegyüttes, Főnix Néptáncegyüttes, Hortobágy Táncegyüttes).

Kiemelkedő siker volt 2018-ban a Pendely Énekegyüttes menetelése a Felszállott a Páva című televíziós műsorban, mely a magas színvonalú működés szakmai elismerése mellett komoly, széles körű közönségikert is hozott az együttes és azon keresztül a közösségi népdaléneklés hagyománya számára.

A helyi népzenei élet kiemelkedő eseménye a Hétmérföldes Kulturális Egyesület által a Hajdú Táncegyüttes székhelyén évente megrendezendő Folkmásfélnap, ahol helyi formációk mellett országosan ismert és elismert nép-, valamint világzenei formációk is fellépnek. A Csoóri Sándor Program támogatásával 2017 ősze óta a Nagyerdei Víztoronyban működik a havi rendszerességű Halmos Béla klub, melynek keretében elsősorban az ország fiatal, tehetséges népzeneészeinek bemutatkozó koncertjeire, majd azt követően táncházra kerül sor. Népzenei koncertek alkalmi jelleggel a város több nagyrendezvényén és közművelődési rendezvényén előfordulnak

A népzenei közeg specifikus problémáira és a lehetséges beavatkozási pontokra nézve mindenképpen szükséges lesz a a háttérismeretek szélesítését követően jelen zenei koncepció további bővítése.

### *3.4./Öntevékeny formában művelt klasszikus zene*

A bevezető részben már volt szó arról, hogy mennyire nagy hagyományokkal rendelkezik a városban klasszikus hangszeres zene és a kórusmuzsika művelése. Debrecen a mai napig emlegetik a kórusélet egyik hazai fellegváraként.

Fontos e ponton kitérni arra az általános jelenségre, hogy míg a hangszeres klasszikus zene területén messze az intézményes, hivatásos formában történő működés a domináns, addig a kórusok döntő többsége a világon szinte mindenhol amatőr és a kórusok munkájában a hivatásos zenészek, zeneoktatók mellett számos civil, a zenei életen kívül dolgozó ember vesz részt.

Debrecenben az a szerencsés helyzet van, hogy a hivatásos Kodály Filharmónián kívül is működik teljes értékű szimfonikus zenekar. A Debreceni Lyra Szimfonikus Zenekar sok évtizedes hagyományokra tekint vissza. Tagjai nem hivatásos előadóművészek, de gyakran zenei területről érkeznek, zenetanárok, oktatók. Évente 8-10 fellépésük van. A Lyrán kívül egyre több aktív kamarazenekarral találkozunk, melyek egy része egyetemi közegből, más része pedig a Filharmónia tagjaiból kerül ki. E kamarazenekarok egy része láthatóan piaci igényekre reflektálva jött létre: fellépéseik részben gyermekrendezvényekre, részben céges rendezvényekre, fogadásokra, ceremóniákra koncentrálnak. Gyakori jelenség, hogy menedzselésükben a könnyűzenei menedzsmentben bevett módszerekhez folyamodnak. Az egyetemi közegben működő zenekarok között az egyik üde színfolt a külföldi diákokat is tömörítő Diversité Kamaraegyüttes.

Külön műfajként van jelen a városban is a katonazene, amely a Honvédség intézményes keretei között működik, letéteményese a Bocskai István Lövészdandár Debreceni Helyőrségi Zenekara.

A kóruskultúra területén általános jelenség az érdeklődés és az aktivitás megcsappanása az elmúlt egy-két évtizedben, Debrecenre ettől függetlenül még mindig aktív öntevékeny kórusélet jellemző. Ennek egy része iskolai közegben működik vagy abból növi ki magát (jó példa erre a nemzetközi sikerekben is bővelkedő Lautitia kóruscsalád), más esetekben pedig hivatásos énekesek vezetnek kedvtelésből, lelkes amatőr énekesekkel együtt alkotott kisebb kórusokat, ilyenre példa a Sol Oriens kórus, illetve a Canto Armonico énekegyüttes. Egyetemi közegben is működik kórus Debrecenben (Canticum Novum Kamarakórus), és nagy hagyományokkal rendelkezik a Maróthi György Pedagóguskórus. Nem lehet említés nélkül hagyni továbbá a

Református Kollégium legendás Kántusát. A helyi kóruskultúrára irányítja a figyelmet a kétévente megrendezendő Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny.

A kórusok jellemzően maguk szervezik a fellépéseiket, helyi közművelődési eseményeken, ritkábban céges alkalmakon illetve egyházi eseményeken, templomokban kerül sor ezekre. Sajnos előfordul, hogy egy-egy kórushangverseny közönsége szinte kizárólag az énekesek rokonaiból, ismerőseiből áll, mindenképp fontos lenne a kóruskultúra divatossá tétele, a hangversenyek potenciális közönségének bővítése.

Az inspiráló, támogató környezet megteremtése mellett alighanem a zenei oktatásnak a lehetséges keretek közötti megreformálása fordíthatja vissza leginkább a folyamatokat és hozhatja meg a kedvet az amatőr kórusokban történő énekléshez. Mindehhez a város még a keretfeltételek biztosításával, méltó próbakörülmények megteremtésével és élményszerű fellépési lehetőségek biztosításával, vagy legalábbis az ezek létrehozásához nyújtott segítséggel tud hozzájárulni.

#### 4. HELYZETELEMZÉS ÉS PROBLÉMAFELVETÉSEK

---

A megelőzően ismertetett pillanatképből is kiderül, hogy a helyi zenei élet fejlesztése kapcsán bőségesen találunk kihívásokat. A zenei koncepció funkciója, hogy minél pontosabban feltérképezze ezeket a kihívásokat, áttekintse a zenei életben tevékenykedők által megjelölt problémákat és lehetséges javaslatokat fogalmazzon meg e problémák megoldására. A kihívások és problémák minél pontosabb feltérképezésében a legnagyobb segítségünkre a módszertani fejezetben már említett online kérdőív volt. A személyes beszélgetéseken, illetve a workshopokon elhangzottak pedig a kérdőív adatai alapján kialakult képet tudják pontosítani, árnyalni, kontextusba helyezni.

Természetesen ez korántsem jelenti azt, hogy e koncepció körében sikerült feltérképezni a helyi zenei élet összes szereplőjének összes problémáját, de arra mindenképpen alkalmas, hogy folyamatokat, trendeket lássunk és a legfontosabb kihívások kirajzolódjanak. Ahogy korábban is írtuk, a koncepció jelen szövegét nem véglegesnek és megváltoztathatatlanak, hanem kiindulási alapnak tekintjük.

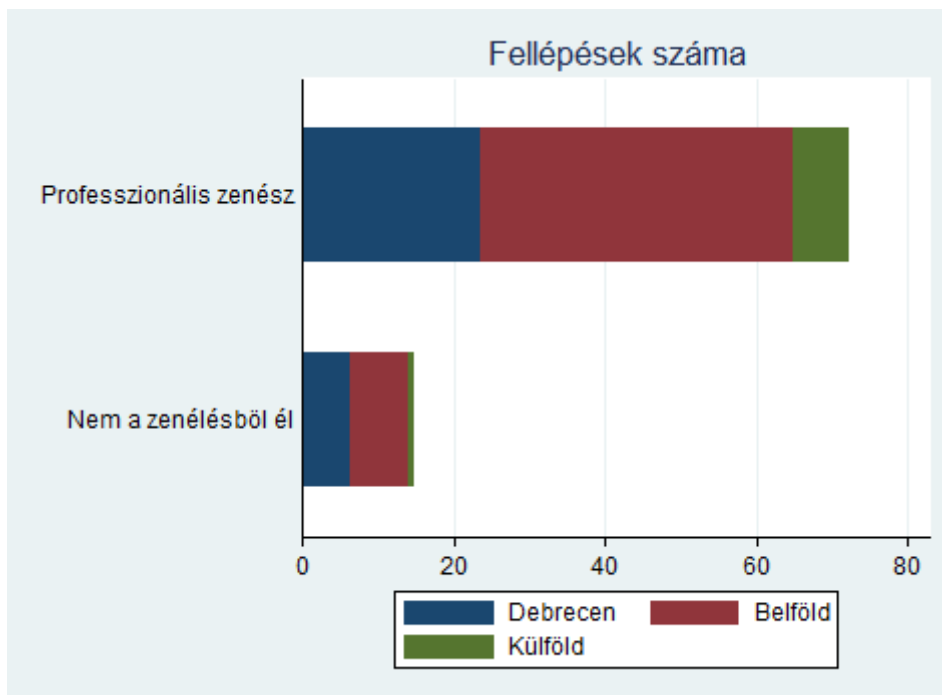
Az online kérdőív egy hónapig volt elérhető 2019 áprilisában és igyekeztünk a lehető legtöbb csatornán eljuttatni az érintettekhez. E-mail formátumú meghívókkal, social media megosztásokkal, rádiós tájékoztatással és online portálon megjelent cikkel is hozzájárultunk ahhoz, hogy minél többen tudomást szerezzenek a lehetőségről. A

kitűzött cél az volt, hogy elérjük a 300 érdemi kitöltést, ennél több, összesen 400 érdemi válasz érkezett.

A kérdőívben egymástól eltérő, „testre szabott” kérdéssort tölthettek ki a különböző célcsoportok tagjai: a könnyűzenét, a jazzt, a népzenei vagy a klasszikus zenét aktívan művelő zenészek és énekesek, a zenei háttérszakmákban dolgozók kérdőívei a bevezető kérdéseket követően különváltak. Mindezen kívül lehetőséget nyújtottunk arra is, hogy olyanok, akik nem zenélnek aktívan, de magukat tudatos zenefogyasztóként, zenehallgatóként definiálják, szintén kitöltsenek egy rövidített kérdőívet, amelyben elmondhatják véleményüket a debreceni zenei élet bizonyos kérdéseiről.

Sajnos a vártnál jóval kevesebb, alig néhány népzenei és klasszikus zenész töltötte ki a kérdőívet, így a rájuk vonatkozó külön adatok önmagukban vélhetően torzítanak. Ez rögtön kiütközött annál a kérdésnél, amelyből a zenével foglalkozók között azok arányát igyekeztünk megállapítani, akik a zenei tevékenységből biztosítják a megélhetésüket (hivatásos vagy professzionális zenészek és zeneipari szakemberek) és akik nem a zenei tevékenységből élnek. A könnyűzenét és jazzt játszó egyhatoda jelölte meg magát professzionálisként, a zenei háttértevékenységet folytatók közül viszont minden harmadik válaszadó ebből a tevékenységből él. A komolyzenész válaszadók közül majdnem mindenki professzionálisként definiálta magát, az egyéni válaszokból és a szakmai tapasztalatokból lehet tudni, hogy a kórusokban és amatőr zenekarokban játszó közl sokan egyéb zenei területen gyakorolják a hivatásukat: legtöbbször zenetanárok.

A könnyűzene területén egy aktív zenész évente átlagosan 20 nyilvános fellépésen lép színpadra, a népzenei és a klasszikus zenészek esetében ez a szám magasabb. A professzionális zenészeknek mintegy ötször több fellépésük van, mint az amatőröknek. A profik esetében nagyobb arányú a Debrecenen kívüli fellépések száma és nekik értékelhető mennyiségű külföldi fellépésük is van, míg a nem ebből élők esetén alig van ilyen irányú tapasztalat. Ehhez kapcsolódik az is, hogy az amatőr zenészek közel 80%-ának semmiféle nemzetközi szakmai kapcsolata nincs és nem is volt még a zene területén.



A zenélés egyik legfontosabb alapfeltétele a megfelelő minőségű próbahelyiség, amely optimális esetben nem csak megfelelő technikai felszereltséggel és legalább elfogadható komfortfokozattal rendelkezik, hanem elhelyezkedésénél vagy tulajdonságainál (pl. megfelelő hangszigetelés) fogva nem zavarja a környéken élők, lakók, dolgozók nyugalma. A Hangfoglaló Program által 2018 őszén készített, szintén nem reprezentatív országos kutatás nem fest túl fényes képet a könnyűzenei próbahelyiségek helyzetéről. A próbatermek számottevő részében nincs mosdó vagy fűtés, nem megfelelő a szellőzés és a zenekaroknak nincs fedezetük arra, hogy oda korszerű technikai felszerelést vásároljanak. A legtöbb zenekar állandó vagy alkalmi jelleggel bérl, jellemzően magángazdasági szereplőtől az általában ipari épületben, raktárban, garázsban található termet, az esetek jelentős részében számla nélkül rendezve a bérleti díjat. Iskolák, egyetemek és művelődési házak alig-alig adnak bérbe helyiségeket erre a célra.

A mi debreceni kutatásunk eredménye is az, hogy bőven lenne hova fejlődni próbahelyiségek tekintetében. A válaszadók egy tízfokozatú skálán nagyságrendileg 6,5 pontra értékelték a megfelelő próbaterem megtalálásával kapcsolatos nehézség szintjét. Messze a legtöbben állandó jelleggel bérelt helyiségben próbálnak, kivéve ez alól a „csendesebb műfajokat”, a népzene és a klasszikus zenészek sokszor saját tulajdonú ingatlanban (például a lakásukban) is tudnak próbálni. A megkérdezettek mintegy 10 százaléka úgy nyilatkozott, hogy jelen pillanatban nem rendelkezik megfelelő próbahellyel, pedig szüksége lenne rá. A kérdőívben részletesen rákérdeztünk a próbahelyiségekkel kapcsolatos elégedettségre is. A próbahelyek méretével jellemzően meg vannak elégedve a zenészek, viszont a válaszadók közel fele



elégedetlen a használt helyiség állapotával. Valószínűleg Debrecen mérete is segít abban, hogy relatíve kevés panasz legyen a megközelíthetőségre, sokkal inkább problémát jelent a technikai felszereltség, annak színvonala – itt csak alig több, mint 40%-a a válaszadóknak nyilatkozott úgy, hogy legalább részben meg van elégedve a műszaki színvonallal. Az országos kutatással egybehangzóan a többség számára reális a próbahelyiség fenntartásának költsége, és viszonylag alacsony azok száma is, akik kifejezetten elégedetlenek a próbatermük biztonságával.

Összességében mindenképpen fontos visszajelzés, hogy messze nem jut mindenki megfelelő próbateremhez és a meglévő próbatermi állomány állapota és technikai felszereltsége erősen kívánnivalót hagy maga után.

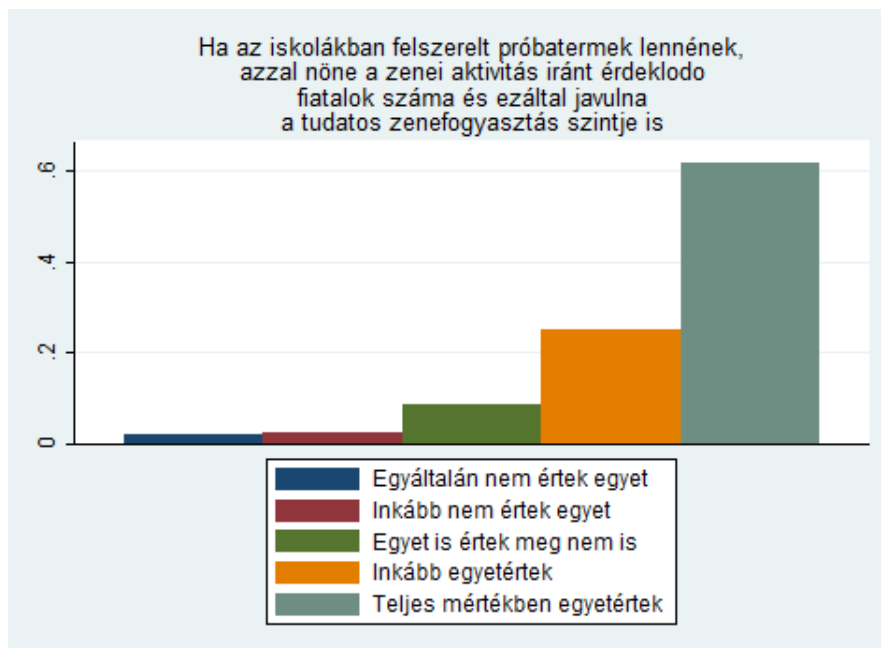
A kérdőív következő része a Debrecenben rendelkezésre álló fellépési lehetőségeket taglalta, valamint a klubok és koncerthelyszínek megítélésére, színvonalára kérdezett rá. Arra a kérdésre, hogy a zenével aktívan foglalkozók összességében mennyire elégedettek a számukra rendelkezésre álló fellépési lehetőségekkel, a hivatásos zenészek a tízpontos skálán az 5 pontot valamivel meghaladó, a nem a zenélésből élők az 5 ponttól valamennyire elmaradó értékelést adtak. Ebből levonható az a következtetés, hogy a fellépési lehetőséghez jutás megítélése a teljes zenésztársadalmon belül nagyságrendileg közepes.

A könnyűzenészek jellemzően a Roncsbárban, a Nagyerdei Víztoronyban és a Debreceni Ifjúsági Házban, valamint a Campus Fesztiválon kapnak lehetőséget, a jazzisták között fontos helyszín az Incognito Club. Természetesen a népzene-szerek más típusú helyeken lépnek fel leginkább: a táncegyüttesek székhelyein kívül az Ifjúsági Házban, a Művelődési Házakban és a Kölcsey Központban, míg a klasszikus zenészek jellemzően templomokban, a zeneművészeti iskolák előadótermeiben, illetve időnként egyéb kulturális intézményekben (Kölcsey Központ, Modem, könyvtárak, művelődési házak) lépnek fel.

Számos különböző kutatás és elemzés világított rá mostanában, hogy a magyar zenei élet több problémája (kevesen tanulnak és játszanak hangszereken, alacsony az érdeklődés az élő zenei koncertek, a friss zenék iránt, hosszú ideje csökken a kóruséneklési kedv is az országban stb.) elsősorban a zenei oktatással kapcsolatos problémákra vezethető vissza. Ahogy a Hangszeresek Országos Szövetségének elnöke fogalmazott 2019-ben a Music Hungary konferencián, a közoktatás keretében tartott ének-zene órák teljesen „élménymentesek”, azaz a legkevésbé sem segítik elő, hogy a zene iránt érdeklődő fiatalok kerüljenek ki.

A kérdőívre adott válaszokból egyértelműen kiderült, hogy a válaszadók nagy többségének véleménye szerint a könnyűzenének, a jazznek és a népzene-nek egyaránt

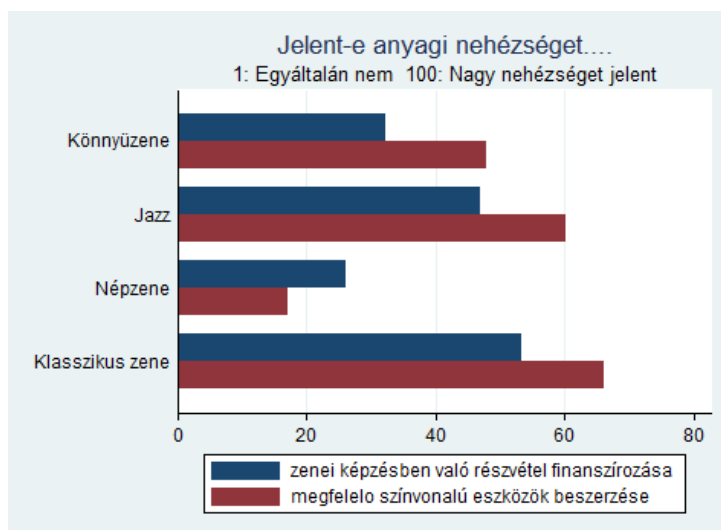
több szerepet kellene kapni az iskolai oktatásban. Továbbá az a sokszor hangoztatott vélemény, amely a skandináv országokban bevett modellen alapul és amely szerint ha közvetlenül az iskolában van lehetőség zenélni, kipróbálni a hangszereket, próbálni, netán felvételeket készíteni, kiemelt egyetértéssel találkozunk, a megkérdezettek több mint 90 százaléka legalább részben egyetértett az ezzel kapcsolatban megfogalmazott állítással.



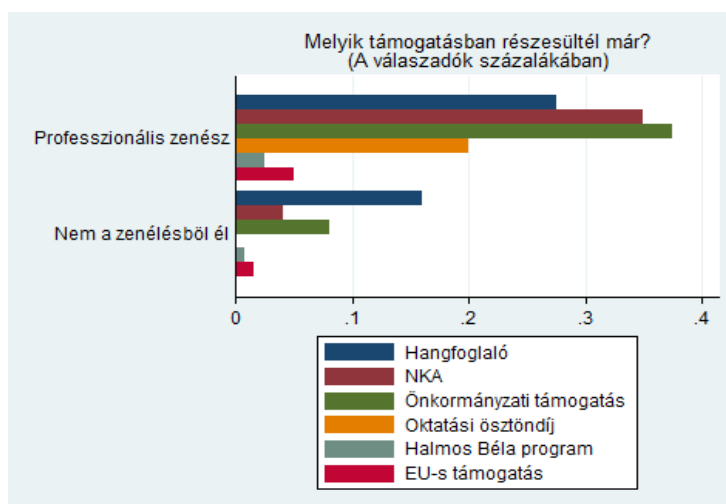
Ahogy korábban, a zenei pillanatképben feltártuk, a klasszikus zene területén rendelkezésre áll az oktatási rendszeren belüli képzés teljes spektruma a városban. Az alapfokú képzés főként ének-zene tagozatos általános iskolákban valamint a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola keretei között történik, mely utóbbi a középfokú képzésnek is helyt ad. A felsőoktatási szint a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karán valósul meg. Ehhez hasonló intézményes, egymásra épülő oktatási spektrum sem a népzene, sem a könnyű- és jazz-zene területén nem található. bár a népzene értelemszerűen megjelenik az oktatási rendszerben több ponton is. A könnyűzene területén a kérdőívben kíváncsiak voltunk, hogy az elérhető képzési formák mennyiben vannak befolyással a helyi zenei életre: az amatőr könnyűzenészek valamivel több mint fele vagy a Rocksuliba jár illetve járt korábban, és többen rajtuk kívül pedig tervezik a beiratkozást. Magánoktatókhoz nagyjából a könnyűzenészek negyede jár vagy járt. A Debreceni Egyetem könnyűzenei képzésével érthető okoknál fogva (hiszen csak 2017-ben indult) jóval kevesebben kerültek eddig kapcsolatba, de a zenészek közel 80%-a hallott már a képzésről.

Ami a zenei képzéssel járó költségeket illeti, okkal merül fel a kérdés, hogy mennyire megterhelőek azok számára, akik szeretnék zenét tanulni. A válaszokból az derült ki, hogy a képzésben való részvétel finanszírozása kevésbé jelent nehézséget, a

megfelelő színvonalú hangszerek és technikai eszközök beszerzése jóval inkább – ez alól csak a népzenevel foglalkozó válaszadók mutatkoztak kivételnek.



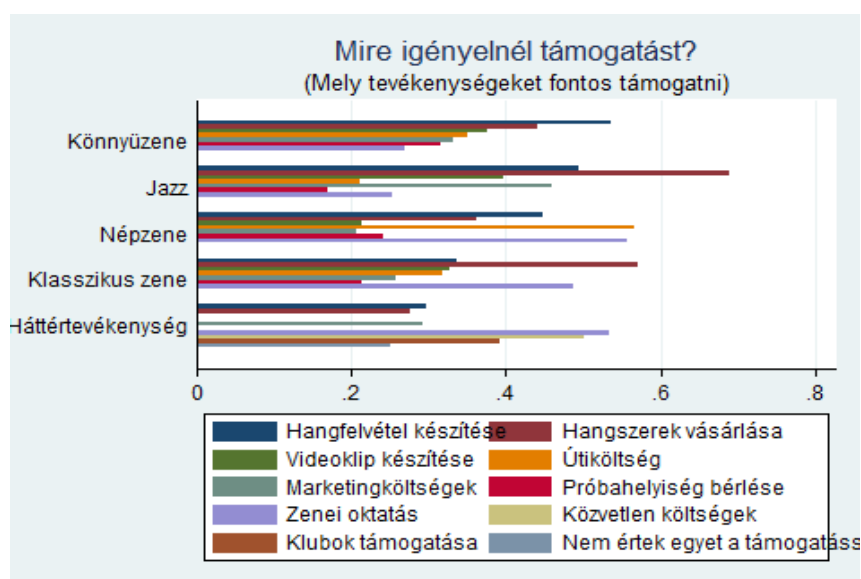
Óriási a különbség a professzionális és az amatőr zenészek között abban a tekintetben, hogy mennyien részesültek már a zenei tevékenységükhöz kapcsolódóan valamilyen, a közsférából érkező támogatásban. Előbbieknek majdnem kétharmada, utóbbiaknak csupán 20 százaléka mondhatja ezt el magáról. A legnagyobb szerepe a Nemzeti Kulturális Alap támogatásainak és az önkormányzati támogatásnak van. Az oktatási rendszerben elérhető ösztöndíjakhoz szinte csak profi zenészek fértek hozzá – vélhetően azzal összefüggésben, hogy ezen ösztöndíjak leginkább az intézményi felsőoktatásban részt vevők számára érhetőek el.



Ehhez kapcsolódó fontos problémakör, hogy a támogatásokhoz hozzáférni sem könnyű. A válaszadók háromnegyede nem értett egyet azzal az állítással, hogy a különböző pályázatok megírása könnyen megy és kevés adminisztrációval jár. Az elérhető támogatási formák kapcsán külön rákérdeztünk az Európai Unió új, bevezetés alatt álló zenei támogatási programjára, a Kreatív Európa program részeként teljes

gőzzel 2020-tól induló Music Moves Europe programra is, amelynek létezéséről az aktív zenészek csupán kevesebb mint 10 százaléka, a zenei háttérszakmában dolgozóknak viszont már az egyharmada tud.

Amennyiben a zenészek támogatáshoz jutnának, azt különbözőféleképpen költenék el. A könnyűzenészek leginkább hangfelvétel készítésére, hangszerek vásárlására és videoklip készítésére költenék, a jazzistáknál a hangszerek vásárlása kerül előtérbe és ők a marketingköltségek fedezését is az első három cél között említették. A népzene és a klasszikus zenészek esetén a zenei képzés költségei kaptak kiemelkedően sok szavazatot, utóbbiak esetén a hangszervásárlás szintén szerepel a támogatásra érdemes célok között.



A fentiekhez szorosan kapcsolódóan a kérdőívre válaszolók döntő többsége igénybe venné a segítségét egy zenei szolgáltató irodának, méghozzá leginkább pályázati információk és segítségnyújtás, zenei menedzsment képzés és marketing területen, a professzionális zenészek esetén mindez kiegészül a nemzetközi kapcsolatok építésében történő segítségnyújtással.

Ami a szabályozási környezetet, valamint a város és a zenei élet kapcsolatát illeti, a válaszadók összességében pozitívan ítélik meg a szerepet, amelyet Debrecen közéletében a zene kap. Ennél vegyesebb, közepes a megítélése annak, hogy a helyi előadókat mennyire részesítik előnyben a debreceni kulturális intézmények. A többség megítélése szerint ha valaki utcazenélni szeretne, vagy spontán közterületi zenei fellépést szervezni, azt bonyolult elintézni a helyi hatóságoknál, a többség szerint viszont a csendháborítási szabályok megfelelőek és biztosítják a pihenni vágyó polgárok és a kulturális pezsgés iránti igény közötti egyensúlyt.

A válaszadók kevesebb mint 30 százaléka gondolja úgy, hogy a helyi sajtó sok megjelenési lehetőséget adna a helyi zenei formációknak, a többség tehát elégedetlen a rendelkezésre álló csatornákkal és felületekkel. Ami a nyilvánossághoz jutás eszközeit illeti, a sajtó tekintetében a nyomtatott formátumot egyre kevésbé tartják fontosnak a zenészek és a rádió sem került be a három legjelentősebbnek gondolt felület közé – mindeközben a nagy többség úgy gondolja, hogy rádiós játszás nélkül még mindig nem lehet széles körben ismertté, befutottá tenni egy zenei produkciót, ami természetesen leginkább csak a könnyűzene és a jazz területére igaz. A legjelentősebb csatornák a zenészek számára a videomegosztó szolgáltatások (elsősorban és mindenekelőtt a YouTube), valamint szorosan második helyen immár a digitális zeneszolgáltatók, közülük is az úgynevezett streaming szolgáltatások (pl. Spotify, Deezer, Apple Music), ezt követi némileg lemaradva a jelenlét az online sajtóban, portálokon és weboldalokon. Összességében a válaszadók mintegy 85%-a úgy gondolja, hogy szükség lenne egy kifejezetten a zenével foglalkozó helyi platformra.

A zenei közizlés kapcsán kulcskérdés a nyitottság, az érdeklődés, a befogadás, amely természetesen (ahogy arra több nemzetközi és hazai kutatás is rámutat) közvetlen összefüggésben van a zenei előképzettséggel és szocializációval. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy a kitöltők majdnem 90 százaléka szerint külföldön számos helyen az emberek, a közönség nyitottabb az általa nem ismert előadók és szerzők irányába, mint itthon Magyarországon. Ebben szerepet játszik az is, hogy a magyar zenei spektrum egy jelentős része (és ez igaz mind a könnyűzenére, a jazzre vagy a kortárs klasszikus zenei kezdeményezésekre is) nem kap Debrecenben megjelenési lehetőséget, ezért csak nagyon kevés emberhez jut el. Ezzel függ össze az a jelenség is, hogy a nyilvános helyek, terek (vendéglátóhelyek, szolgáltatói terek, üzletek) többségében ma Debrecenben (és általában az országban) nincs tudatos zeneválasztás, pedig számos szakember és elemzés tér ki arra, hogy annak a fogyasztási kedvet közvetlenül befolyásoló szerepe is lehet – arról nem beszélve, hogy milyen fontos lenne az ízlésformálás szempontjából.

A válaszok alapján létrejött kutatási eredmény – árnyalva a személyes beszélgetésekben és a workshopon elhangzottakkal – jó kiindulási alapot ad arra, hogy megfogalmazzuk a zenei koncepció lényegét adó cselekvési stratégiát, illetve az azt alkotó megoldási javaslatokat, amelyek hozzásegíthetik az öntevékeny zenei életet a fent vázolt problémák megoldásához, a helyzet javításához.

## 5. CSELEKVÉSI STRATÉGIA, MEGOLDÁSI JAVASLATOK

---

E záró fejezetben foglalt felvetések funkciója a koncepció jelenlegi állapotában természetesen nem más, mint egyfajta sorvezetőként rendelkezésre állni a döntéshozók számára a jövőben. Az jól látható, hogy a közeg (a szakma) részéről komoly, markáns igény mutatkozna a fejlesztésekre, a stratégiai cselekvésre. Az is evidencia, hogy viszonylag kis erőforrások mozgósításával, befektetésével kifejezetten komoly eredményeket lehetne elérni a területen. A harmadik fontos megállapítás pedig, hogy az intézkedések jelentős részét nem a közszférától, az államtól vagy az önkormányzattól kell várni, hanem a közeg résztvevőinek kell összefogással, közös cselekvéssel előremozdulni a jelenlegi állapotról.

Az egyik legfontosabb igény, amely kirajzolódik egy támogatóbb ökoszisztéma elérése érdekében, egy közvetlen segítségnyújtási, mentori szisztéma felépítése, melynek legjobb eszköze megítélésünk szerint egy zenei szolgáltató egység (iroda, központ) létrehozása lenne. Ennek működtetése természetesen költségekkel jár és természetesen további párbeszédet igényel, hogy ez hogyan, milyen formában lenne biztosítható. Logikus lépésnek tűnhet a MANK Nonprofit Kft. égisze alatt működő Könnyűzenei Szolgáltató Iroda szervezetén belül például regionális egységek kialakítása, melyek fenntartásában az Önkormányzat(ok) és a helyi szakma is szerepet vállalhat. A szolgáltató iroda tanácsadási, mentori feladatokat láthatna el, segíthetné a pályázati támogatások elérését, a nemzetközi kapcsolatok építését, a különböző zenei területek összehangolt kommunikációját, a nemzetközi kapcsolatok építését, a próbahelyiségek keresését, szervezhetné a menedzsmentképzést és még számos más területen tudna hasznos támogatást nyújtani a zenei élet szereplőinek.

Ehhez kapcsolódóan érdemes megfontolni, hogy van-e lehetősége az Önkormányzatnak olyan, első körben kisléptékű támogatási programot indítani, amely a meglévő támogatási rendszereket (Hangfoglaló Program, Halmos Béla Program, NKA egyéb támogatásai stb.) kiegészítve, esetleg azok hiányterületeit figyelembe véve tud anyagi segítséget nyújtani az amatőr, tehetséges zenészeknek bármely területen. E tekintetben jó példaként szolgálhat az Egri Ifjúsági Zenei Program, ahol független, szakmai kuratórium dönt a támogatások odaítéléséről és a fiatal, feltörekvő zenei formációk többek között próbaterem bérlésére, koncertszervezésre, hangfelvétel- és videoklip-készítésre pályázhatnak.

Miközben a helyzetelemzés alapján a hangszerek, technikai eszközök beszerzése megterhelő a tehetséges zenészek számára, az NKA pályázatai nem adnak lehetőséget eszközbeszerzés, beruházás támogatására. Ugyanez a probléma gyakran felmerül szakmai berkeken belül a klubok, koncerthelyszínek minősége, színvonala, felszereltsége kapcsán. Az országos szakmai testületek rendszeresen keresik a megoldást erre a problémára, optimális lenne, ha az Önkormányzatok (így a debreceni

is) valamilyen formában (akár kamatmentes kölcsönprogrammal) részt tudnának vállalni e fejlesztések költségeiből. A klubok kiszolgálási színvonalának javulása a trendek szerint automatikusan magával hozza a közönség bővülését és fontos tudni, hogy a koncerthelyszínek a szabadidőtöltés összes többi formájával (a kulturális intézmények látogatásától kezdve a videojátékokig) versenyeznek az emberek szűkös anyagi és időbeli erőforrásaiért.

Próbahelyiségek tekintetében máshol elérhető tapasztalatok alapján azt lehet mondani, hogy a megfelelő színvonalú kialakítás egyszeri nagy költsége után a próbatermek (bérbeadási szemszögből) üzleti alapon, rentábilis formában üzemeltethetők. Debrecenben a helyzet nem tragikus, de a felmérés adatai alapján szükség lenne nagyobb számú és főként jobb állapotú és felszereltségű próbateremre. Amennyiben önkormányzati tulajdonú ingatlanban lenne lehetőség ilyenek kialakítására, a későbbiekben ebből keletkező bevételt a város visszaforgathatná az ifjúsági zenei élet támogatására.

A közoktatás szervezése, az oktatási koncepció kialakítása nem városi kompetencia, azonban lehet találni olyan alternatív beavatkozási módokat, amelyeken keresztül be lehet csempészni kiegészítő művészeti (így zenei) programokat a helyi iskolák életébe. Témahetek, alternatív osztályfőnöki órák, iskolai bemutatók és koncertek, „hangszerpróbáló” rendezvények segíthetnék a zenei kultúra hatékonyabb megjelenítését az iskolákban. Érdemes lenne felmérni az ének-zene tantárgy oktatóinak és a zenetanároknak a gondolatait, helyzetét, attitűdjét és esetleg képzések, tréningek segítségével hozzájárulni ahhoz, hogy a tanterv keretei között maradvá hogyan válhatnak az énekórák élményszerűvé.

A zenei oktatás kapcsán a helyzetelemzés egyik markáns gondolata volt, hogy amennyiben lennének felszerelt, hangszeres próbatermek az iskolákban, az nagyban hozzájárulhatna az élő zenei kultúra népszerűsítéséhez, a fiatal generációk zenei szocializációjához, a koncertre járási kedv növeléséhez. A Debrecen 2023 Európa Kulturális Fővárosa pályázatban szereplő „Cool School Containers” program esetleges későbbi, legalább részbeni megvalósítása nagyban segítené e cél elérését. Az iskolák többsége nem rendelkezik megfelelő helyiséggel ahhoz, hogy saját, jól felszerelt kreatív közösségi alkotóteret alakítson ki, erre reflektálva jött létre az az ötlet, hogy mobil konténerekből kialakított tereket pályázhassanak meg az iskolák (illetve a működési koncepciót megálmodó kreatív diákcsoportok a saját iskoláik számára), a város pedig a tankerülettel együttműködve biztosítaná e konténerek kialakítását, felszerelését, elhelyezését és hozzájárulna a működtetésükhöz. A konténerből készült kreatív terek napi üzemeltetését egyfajta „modellvállalkozásként” a diákok végeznék. A felszerelés alkalmas lenne zenekari próbákra, egyszerű demofelvételek

elkészítésére, kis létszámú „szobakoncertekre”, de ugyanúgy beszélgetésekre, workshopokra, vetítésekre, videókészítésre, kreatív alkotásra (például 3D nyomtatás segítségével). A program költségei nyilvánvalóan magasak, viszont innovatív, a kreatív iparágakat fejlesztő jellege miatt lehetőség látszik többféle forrás igénybe vételére is.

A zenei háttérszakmák oktatása kapcsán megítélésünk szerint kulcsszerep vár a Debreceni Egyetemre, ahol az induló könnyűzenei képzés „oldalvizén” a következő években érdemes lenne több, a zenéhez kapcsolódó menedzsment- vagy technikai, műszaki típusú szakma oktatását elindítani. Legjobb tudomásunk szerint az erre irányuló szándék megvan, érdemes lenne a szakma szereplőinek bevonásával konzultálni a piaci igényekről. E képzések vonzereje várhatóan regionális, de akár országos is lehet.

Csak mellékesen kapcsolódik ide, de általános tapasztalat, hogy azokban a városokban, ahol a művészeti képzéseknek a teljes spektruma rendelkezésre áll, jellemzően a zenei élet is aktívabb, frissebb és progresszívebb. Éppen ezért – bár messze túlmutat jelen koncepció keretein – mindenképpen fontosnak tartjuk, hogy a Debreceni Egyetemen középtávon önálló Művészeti Kar jöjjön létre.

A szabályozási környezetet illetően javasolt a szakmával közösen felülvizsgálni az utcazenélés, illetve a közterületre szervezendő fellépések adminisztratív akadályait és lehetőség szerint a lehető legtámogatóbb rendszert létrehozni e területen – mindezt úgy, hogy a lakosság egyéb érdekei ne sérüljenek. A városi rendezvényeken fellépő zenei előadók kiválasztásával kapcsolatos stratégia kialakításába pedig érdemes lenne bevonni a helyi szakma képviselőit.

Fontos lenne megítélésünk szerint szimbolikus lépésekkel is alátámasztani Debrecen elkötelezettségét a zenei várossá válás, a zenei élet stratégiai fejlesztése mellett. Ennek egyik lehetséges útja lehet a város jelentkezése a UNESCO City of Music címre a UNESCO Creative Cities programon belül. E célkitűzés megfogalmazódott a Debrecen 2023 Európa Kulturális Főváros pályázata keretében, a nemzetközi hálózatosodásra vonatkozó fejezetben.

Elsősorban a zenei közeg összefogására és öntevékeny cselekvésére lenne szükség a nyilvánosság elé jutáshoz szükséges zenei platformok körének bővítése és minél szélesebb körhöz történő eljuttatása érdekében. Városi segítséggel programot lehetne indítani annak érdekében, hogy a vendéglátóhelyek, üzletek, közös helyiségek üzemeltetői minőségi, tudatosan válogatott zenét játsszanak és ebben a magas színvonalon működő helyi előadók is kapjanak szerepet. A helyi sajtóval megállapodást lenne célszerű kötni a zenei élet a korábbinál sokkal erősebb reprezentációja céljából. A kommunikáció terén a fent vázolt esetleges szolgáltató iroda olyan, a jelenkornak



megfelelő eszközkészleteket és tudást tudna a zenei élet képviselői részére rendelkezésre bocsájtani, amelyek felhasználásával a produkciók és az események (koncertek, hangversenyek) híre sokkal többekhez juthat el.

Meggyőződésünk, hogy a zenei koncepció és annak folyamatos továbbfejlesztése nem csupán hasznos és megfontolandó gondolatokat tartalmaz Debrecen városa és önkormányzata számára, de a közeg résztvevőit is közelebb hozza egymáshoz, ezzel indukálva olyan pozitív folyamatokat, amelyek hozzájárulhatnak a város öntevékeny zenei életének jól érzékelhető fejlődéséhez már a közeli jövőben.